

Sakot kilpailusääntöjen rikkomisesta

Mitä sakoilla olisi saavutettava?

Komission linjana on pyrkiä ehkäisemään kilpailusääntöjen rikkominen jo ennalta. Tämän vuoksi se on antanut runsaasti ohjeita siitä, miten kilpailulainsäädäntöä noudatetaan. Sakkoja voidaan määrätä, jos yritykset rikkovat tätä lainsäädäntöä. Myös sakkojen tarkoituksena on viime kädessä ennaltaehkäisy, joten niillä on kaksi tavoitetta: toisaalta rangaista ja toisaalta toimia varoituksena. Kilpailusääntöjen rikkominen on kannattavaa, jos siitä ei rangaista – ja juuri tästä syystä yritykset rikkovat niitä. OECD:n tutkimuksen mukaan esimerkiksi kartellien vuoksi hinnat nousevat 15–20 prosenttia (mediaani) ja korkeimmillaan jopa yli 50 prosenttia.ⁱ Mukana olevat yritykset saavat näistä korkeammista hinnoista hyödyn koko kartellin toiminnan ajan, mahdollisesti useita vuosia. Tämä on otettava huomioon sakkoa määrättäessä, jos tavoitteena on estää kilpailua rajoittava toiminta koko toimialalla.

Komission sakkokäytännön taustalla on periaate, jonka mukaan tietyissä tapauksissa sääntöjen rikkomisesta aiheutuu taloudelle enemmän haittaa kuin toisissa. Esimerkiksi silloin, kun myynnin arvo on suuri, haitta on suurempi kun pienemmän myynnin kohdalla. Samoin pitkään jatkunut rikkominen on lyhytkestoista haitallisempaa.

Miten sakko määritetään?

Prosenttiosuus asianomaisen myynnin arvosta.

Sakkoja määritettäessä lähtökohtana on tietty prosenttiosuus rikkomisen kohteena olevan tuotteen vuosimyynnistä. Yleensä tarkastellaan kyseisen tuotteen myyntiä viimeisenä kokonaisena rikkomisvuonna.ⁱⁱ Sovellettava prosenttiosuus voi olla jopa 30 riippuen rikkomisen vakavuudesta. Se puolestaan riippuu useista tekijöistä, esimerkiksi rikkomisen luonteesta (eli onko kyseessä esimerkiksi määräävän markkina-aseman väärinkäyttö, hinnoista sopiminen tai markkinoiden jakaminen), maantieteellisestä kattavuudesta ja siitä, onko

rikkominen toteutettu käytännössä. Kartellien kohdalla prosenttiosuus on yleensä 15–20.

Kesto. Prosenttiosuus myynnistä kerrotaan niiden vuosien ja kuukausien määrällä, joiden ajan rikkominen on jatkunut. Tämä tarkoittaa, että sakko liittyy rikkomisen piiriin kuuluvan myynnin arvoon. Tätä pidetään yleisesti hyvänä osoittimena siitä haitasta, joka taloudelle on rikkomisesta koitunut ajan mittaan. Esimerkiksi kaksi vuotta kestänyttä rikkomista pidetään kaksi kertaa haitallisempana kuin vain vuoden kestänyttä.

Korotukset ja vähennykset. Sakkoa voidaan korottaa esimerkiksi, jos yritys on rikkonut kilpailusääntöjä aikaisemminkin, tai vähentää, esimerkiksi kun yritys on osallistunut kilpailua rajoittavaan toimintaan vain rajoitetusti tai kun lainsäädäntö tai viranomaiset ovat kannustaneet rikkomiseen. Kartellitapauksissa sakkoihin sovelletaan kertakorotusta, joka on määrältään 15–25 prosenttia yhden vuoden myynnin arvosta. Tämä on lisäpelote, joka tehoaa erityisesti lyhytkestoisiiin kartelleihin ja jonka tarkoituksena on estää yrityksiä ylipäättään lähtemästä mukaan kilpailua rajoittavaan toimintaan.

Yleinen enimmäismäärä. Sakko on rajattu 10 prosenttiin yrityksen vuotuisesta kokonaisliikevaihdosta. Jos yritys kuuluu konserniin, enimmäismäärää voidaan soveltaa myös koko konsernin liikevaihtoon, mikäli konsernin emoyhtiöllä on ollut määräävä vaikutus tytäryhtiön toimintaan rikkomisaikana. Tapauksiin sovelletaan myös vanhentumisaikaa, joka on viisi vuotta rikkomisen lopusta komission tutkinnan alkuun.

Sakoista vapauttaminen ja sakkojen

lieventäminen. Komissio kannustaa kartellissa toimivia yrityksiä toimittamaan todisteita, joiden avulla komissio saa vihiä näistä kartelleista ja joista se saa tukea menettelyssä.ⁱⁱⁱ Ensimmäinen yritys, joka toimittaa komissiolle riittävästi asian eteenpäin viemiseen oikeuttavia tietoja, voidaan vapauttaa

sakoista kokonaan. Seuraavien yritysten sakkoja voidaan lieventää jopa 50 prosenttia.^{iv}

Sopiminen. Komissio voi myös sopia yrityksen kanssa sovintomenettelyssä, että se alentaa sakkoja 10 prosenttia.^v Näin vähennetään kartellipäätöksiin liittyviä hallintokustannuksia jo ennen tuomioistuinkäsittelyä, ja komission toiminta vauhdittuu, mikä vapauttaa resursseja uusiin tutkintamenettelyihin.

Maksukyvyttömyys

Komissio saattaa poikkeustapauksissa^{vi} vähentää sakkoja, jos yritys toimittaa riittävän selkeät ja puolueettomat todisteet siitä, että sakko vaikuttaa vakavasti sen taloudelliseen elinkelpoisuuteen. Komissio analysoi tarkasti useita yrityskohtaisia tekijöitä. Analyysin on tarkoitus olla mahdollisimman objektiivinen ja sisältää mitattavissa olevia kriteerejä, jotta voidaan taata tasavertainen kohtelu ja pitää yllä pelotevaikutusta.

Mikä on komission sakkojen oikeusperusta?

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (SEUT-sopimus) 101 ja 102 artiklassa kielletään monenlaiset kilpailua rajoittavat käytänteet. SEUT-sopimuksen 103 artiklassa annetaan neuvostolle toimivalta ottaa käyttöön täytäntöönpanoa koskeva järjestelmä, johon sisältyy myös sakkojen määrääminen.

SEUT-sopimuksen 103 artiklan perusteella annetun neuvoston asetuksen 1/2003^{vii} mukaan komissiolla on toimivalta panna säännöt täytäntöön ja määrätä yrityksille sakkoja. Asetuksessa määritellään

periaatteet, joiden mukaan sakon määrän pitäisi perustua rikkomisen vakavuuteen ja keston. Enimmäismääräksi asetetaan edellä mainittu 10 prosenttia liikevaihdosta.

Komissio selvittää jokaisessa päätöksessä, miten se on määrittänyt sakon. Vaikka komissiota ei tähän veloitettu, se vahvisti yleiset suuntaviivat vuonna 1998^{viii}, minkä ansiosta sen sakottamislinja tuli avoimemmaksi ja vastuukysymykset selkiytyivät. Ajan mittaan kävi selväksi, että suuntaviivojen perusteella suurille yrityksille määrätyt sakot olivat liian alhaisia erityisesti, kun kyseessä oli pitkään toiminut kartelli, jonka toiminnan piiriin kuului monenlaisia tuotteita. Sama tilanne oli kartelleihin jo aiemmin osallistuneiden yritysten kohdalla. Komissio tarkisti lähestymistapaansa vuonna 2006 ja selkiytti yrityksille suunnattuja ohjeitaan.^{ix}

Euroopan unionin tuomioistuimet tarkastelevat kaikkia komission päätösten näkökohtia. Niillä on täysi toimivalta muuttaa määrättyä sakkoa. Komission päätökset ovat kuitenkin pysyneet pitkälti voimassa tuomioistuinten tarkastelun jälkeenkin. Yli 90 prosenttia sakoista säilyi muutoksenhaussa ennallaan.

Suuntaviivojen tarkoitus

Sakottamispolitiikan on katettava monenlaisia olosuhteita, joista kaikkia on mahdotonta ennakoita. Tämän vuoksi komissio voi edelleen muuttaa ja päivittää suuntaviivojaan tarvittaessa. Suuntaviivat sisältävät myös tarkkoja ohjeita siitä, millaisissa tapauksissa niistä voi poiketa.

Useat kansalliset kilpailuviranomaiset seuraavat nyt samaa toimintamallia, ja niiden antamat ohjeet vastaavat pitkälti Euroopan komission suuntaviivoja.

Yhteenveto:

Perussakko	Prosenttiosuus myynnin arvosta (0–30 %) x kesto (vuosina tai vuotta lyhyempinä jaksoina) + 15–25 % myynnin arvosta: lisäpelote kartelleille
Korotus	Raskauttavat seikat esim. Yritys on kartellin johtaja, se on osallistunut kartelleihin aiemminkin tai vaikeuttaa tutkintaa
Vähennys	Lieventävät seikat esim. Yrityksen rooli on vähäinen tai kansallinen lainsäädäntö kannustaa kilpailua rajoittavaan toimintaan
Yleinen enimmäismäärä	10 % liikevaihdosta (rikkomista kohti)
Mahdollinen lisävähennys	Sakkojen lieventäminen: 100 % ensimmäiselle yritykselle, enintään 50 % seuraavalle, 20–30 % kolmannelle ja enintään 20 % muille
	Sovintomenettely: 10 %
	Maksukyvyttömyys: vähennys

ⁱ <http://www.oecd.org/dataoecd/16/20/2081831.pdf>.

ⁱⁱ Kartellin viimeinen kokonainen toimintavuosi saattaa joskus antaa harhaanjohtavan tuloksen esimerkiksi liikevaihdon muuttuessa merkittävästi. Tällöin komissio käyttää jotain muuta, tyyppillisempää vuotta.

ⁱⁱⁱ Komission tiedonanto sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa ([EUVL C 298, 8.12.2006, s. 17](#)).

^{iv} Jos yritys haluaa saada tiedonannossa mainitun hyödyn, se voi ottaa komissioon yhteyttä suoraan tai oikeudellisen neuvonantajan kautta. Komissio tarjoaa apua puhelimitse; puhelin: (+32-2) 298 41 90 tai (+32-2) 298 41 91, faksi: (+32-2) 299 45 85).

^v Sovintomenettelyjä koskeva tiedonanto. Vastaava asetus: [EUVL L 171, 1.7.2008, s. 3–5](#); tiedonanto: [EUVL C 167, 2.7.2008, s. 1–6](#).

^{vi} Vuonna 2006 annettujen suuntaviivojen 35 kohta.

^{vii} [EYVL L 1, 4.1.2003, s. 1–25](#). Asetuksella (EY) N:o 1/2003 korvattiin vuonna 1962 annettu asetus 17, joka sisälsi vastaavia säännöksiä sakoista. (EYVL 13, 21.2.1962, s.204/62, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna asetuksella (EY) N:o 1216/1999, EYVL L 148, 15.6.1999, s. 5.)

^{viii} Sakkojen laskentaa koskevat suuntaviivat ([EYVL C 9, 14.1.1998, s. 3–5](#)).

^{ix} Sakkojen laskentaa koskevat suuntaviivat ([EUVL C 210, 1.9.2006, s. 2–5](#)).

Marraskuu 2011. Tämä asiakirja on tarkoitettu vain tiedoksi eikä se sido Euroopan komissiota. Sillä ei ole vaikutusta komission antamien sakkoja koskevien suuntaviivojen soveltamiseen.

Lisätietoa

Euroopan komission kilpailupolitiikkaa koskevat verkkosivut
<http://ec.europa.eu/competition>.